

Carl Gustav Jung és Emma Jung levelei Ferenczi Sándorhoz¹

(Jegyzetek: Narancsik Gabriella²)

1.

Burghölzli, Zürich, 1907. okt. 1.³

Tisztelt Kolléga Úr!

Nagyon köszönöm a híreket! Ön már valósággal el volt tűnve! Mindig nagyon sajnáltam, hogy Önnek nem állt már több idő a rendelkezésére (ami akkoriban sajnos velem is így volt), hogy csak néhány bölcs mondásra volt lehetőségem, nem pedig valódi alapos tudományos munkára, ami pedig mindig jót tesz az embernek, még akkor is, ha később esetleg nem is lép tudományos pályára. Éppen ezért bizonyos mértékű *sentiment d'incomplétude-öm*⁴ van Önnel szemben, hogy ugyanis nem tudott nálunk annyit profitálni, amennyit profitálhatott volna. Itt most létrehoztunk egy freudista társaságot, amely mintegy kéthetente találkozik. Múlt pénteken volt az első összejövetelünk⁵, ahol Dr. Maier⁶ és Dr. Riklin⁷ tartottak beszámolót. Tizenketten

¹ Az itt közölt levelek a szerzői jog által védve: © 2007 Foundation of the Works of C.G. Jung, Zürich.

² A jegyzetek elkészítése során értékes támaszt nyújtott William McGuire-nak, a Freud-Jung levelezés szerkesztőjének, továbbá a Freud-Ferenczi levelezés szerkesztőinek (Eva Brabant, Ernst Falzeder, Patrizia Giampieri-Deutsch, Erős Ferenc és Kovács Anna) munkája.

³ Ferenczi Archívum, Freud Museum, London, FER/02/002.

⁴ hiányérzet (fr.)

⁵ A későbbi Freud-társaságról van szó, melyet Jung hozott létre a Burghölzli klinikán. Az említett együttlétről Freudnak is beszámolt: „Az egyik asszisztensünk egy katonán szexuális szimbolikájáról számolt be, Riklin pedig az *Egy gyönyörű lélek vallomásait* elemezte. Mindkét előadást élénk és gyümölcsöző vita követte” (F/J, 1907. okt. 1., 91.).

⁶ Hans Wolfgang Maier (1882-1945), pszichiáter, 1905-től a Burghölzli klinika segéd-, majd másodorvosa. 1927-től Bleuler utódjaként a Burghölzli igazgatója.

⁷ Franz Beda Riklin (1878-1938), pszichiáter, Bleuler, Kraepelin és Aschaffenburg tanítványa. Jung unokahúgát vette feleségül. 1902 és 1904 között a Burghölzli segédorvosa. Junggal közösen dolgoztak a szóasszociációs kísérleteken, munkájuk eredményét az *Experimentelle Untersuchungen über die Assoziationen Gesunder* [Kísérleti tanulmányok egészséges alanyok asszociációiról] című értekezésükben foglalták össze. A Nemzetközi Pszichoanalitikus Egyesület első titkára volt. Freud és Jung elválása idején Junggal tartott. Említésre méltó *Wunscherfüllung und Symbolik im Märchen* [Vágyteljesítés és szimbolizmus a mesékben] című pszichoanalitikus munkája (1908).

voltak jelen. Ajánlanám Önnek is, hogy csináljon valami hasonlót, ha majd több embert csábított el már Freudnak. Az ilyesmi rendkívüli mértékben hasznos.

Jendraschik⁸ véleményén egyáltalán nem csodálkozom. Nálunk még Bezzola⁹ is, aki csak és kizárólag Freudból él, hasonló álláspontot képvisel. Amszterdamban¹⁰ láttam, hogy az emberek egészen ijesztően keveset tudnak még, s ezért hasonlóképpen hülyén alkotnak véleményt.

Nagyon kedves öntől, hogy valamit itt felejtett (!). Azonnal elküldöm Önnek a dolgot. Dr. Maierral mindent közölni fogok.

A kézírása feltűnően megváltozott, ha a mostani és a korábbi levelét összehasonlítom. Freud nevében megengedem magamnak azt a megjegyzést, hogy a korábbi kézírása enyhe mesterkélttség tüneteit hordozta, ami mostanra egészen eltűnt. (Mesterkélttség: elégedetlenség a szociális helyzettel, elfojtott becsvágy és annak kielégületlen vágyai, imponálni-akarás vagy tetszeni akarás.) A jelenlegi írás: az érzések erőteljesebb és természetesebb megnyilvánulása. A levél elején mégis némi gátlás-érzés. Egészen az elején a megszólításnál az intellektuális konkurencia érzése, a „Sehr”-nél ([Igen] tisztelt uram, stb.) a legerőteljesebben, kifejezetten utalva a szexuális komplexusra = „S”. Az a szexualitás-hely. Az önbizalma most erőteljesebben és természetesebben nyilvánul meg. Korábban: L. most L. stb.

Bocsásson meg, de nem adhatja fel az ember a *métier*¹¹-jét.

Fogadja odaadó hívének legszívélyesebb üdvözlését

Jung

Sokszor üdvözlöm Dr. Steint¹²!

⁸ Helyesen: Jendraschik Ernő (1858-1921) orvos, bel- és ideggyógyász, fiziológus, a Magyar Tudományos Akadémia tagja. A pszichoanalízis ellenfelének számított. Feltehetően része volt abban, hogy a tanártestület 1913-ban elutasította Ferenczinek a budapesti tudományegyetem orvoskarára benyújtott magántanári képesítés iránti folyamodványát (lásd Erős, 2011).

⁹ Dumeng Bezzola (1868-1936), svájci pszichiáter, a Schloss Hard Sanatorium főorvosa. Az antialkoholista mozgalom vezéralakja. Noha praxisában a Breuer-Freud-féle katartikus módszert alkalmazta, s egy időben Jung körében is megfordult, a pszichoanalízis későbbi fejleményeit elutasította. Mint Jung arról Freudnak beszámolt, amszterdami előadásának kritikuskai között lépett fel: „Elsőként Bezzola szólalt fel, hogy »tiltakozzon« ön ellen, ellenem és a hisztéria szexuális elmélete ellen (erkölcsi felhang!). Egy órával korábban, magánbeszélgetésben, megpróbáltam baráti megértésre jutni vele – lehetetlen. Irigylő a könyveit és a jövedelmét; az ember vagy halálra neveti magát, vagy agyvérzést kap” (J/F, 84.).

¹⁰ Jung „Die Freudsche Hysterietheorie” [A hisztéria freudi elmélete] címmel tartott előadást 1907. szeptember 7-én az Amszterdamban megrendezett Premier Congrès International de Psychiatrie, de Neurologie, de Psychologie, et de l’Assistance des Aliènes [A pszichiátria, neurológia, pszichológia és elmeápolás első nemzetközi kongresszusa] keretében. Az előadását követő elutasító diskusszió beigazolta Jung korábbi balsejtelmét: „Biztosan érdekli Önt, hogy felkértek, az idei amszterdami nemzetközi kongresszuson tartsak beszámolót a »Hisztéria modern elméleteiről«. Az ellenfelem Aschaffenburg! Természetesen teljesen az ön nézetei mellett fogok állást foglalni. A csontjaimban érzem, hogy a vita elég lehangelő lesz. A [schaffenburg] nemrég írt nekem; még mindig nem ért semmit” (J/F, 31-32., 1907. ápr. 1.).

¹¹ szakma (fr.)

¹² Stein Fülöp (1867-1918), orvos. Az alkoholelles mozgalom hazai elindítója, érdemeiért királyi tanácsosi címet kapott. A Belügyminisztérium közegészségügyi főosztálya, az angyalföldi elmeegógyintézet, majd a

2.

Dr. C. G. Jung Burghölzli, Zürich, 1907. nov. 8.¹³

Igen tisztelt Kolléga Úr!

Fogadja hálás köszönetemet az érdekes újságkivágásért (Brit. Med. Journ.), az efféléket mindig élvezettel olvasom. Elnézését kell kérnem, hogy legutóbbi levelére ilyen sokáig nem válaszoltam. Olyan sok a munkám, hogy a leveleim mindig hosszan megválaszolatlanul maradnak. Jelenleg van két emberem a laboratóriumomban, akikkel sok munkám van. Nemrégiben Honorary Fellow-ja lettem az American Institute for Scientific Research-nek, amely főként pszichológiával és az okkult jelenségek tanulmányozásával foglalkozik. A disszertációm¹⁴ miatt vettem fel a társaságba. Freud-társaságunk virágzik, jelenleg már 22 tagot számlálunk. Remélhetőleg Önök is jó iskolát csinálnak Budapesten. Grafológiára vonatkozóan Crépieux-Jamin¹⁵ könyvét és Laura Meyerét¹⁶ (Albertinától) ajánlanám. Az utóbbi a jobb. Okoskodási-vágy: mi az okoskodás oka? A libidó átvitele intellektuális tevékenységre a sérült szexualitás kompenzációjaként. Azt hiszem, nem teljes az analízis. Bár a múltbeli traumák felszínre kerültek, a jelenlegi konfliktus nem világos. Mi tartja fenn a libidó hibás elosztását? Próbálta már, hogy teljesen nyugodt figyelem esetén minden gondolatot, amely egymás után felbukkan, bekerülni hagy a tudatba? Ilyen esetekben nap mint nap hamis összekapcsolódások kell, hogy előforduljanak, amelyeket sorra egymás után fel kell oldani. Az ilyenfajta kezelés mindig rengeteg időt vesz igénybe. A fiatal író esetében dem. praecox-ra gyanakodnék. Ez eo ipso¹⁷ még nem akadályozza annak, hogy eredményt érjünk el. A harmadik esetben (a Jogász) annak kellene utánnyomozni, hogy az onánia miért társul nála ilyen erős negatív érzésekkel. Ennek ki kell analizálnia = kinevelődnie belőle. A hipnózisban való szuggesztió ilyen esetekben gyakran jót tesz. A kényszeres emberek rendszerint tisztességesek és tehetségesek. Ez az erkölcsileg erősek hisztériája. Az ön gondolatátviteli esete nagyon szép. Egyszer, ha alkalma van rá, meg kellene próbálnia a disszertáciomban leírt kísérletemet megismételnie. A „komplexusok exterritoriálissá

rákospalotai Gyógyítóház („Korhelyszanatórium”) vezető főorvosa. Auguste Forel mellett az alkoholelleses küzdelmet felvállaló Good Templar Rend nemzetközi másodelnöke volt. Ferenczivel a kapcsolatuk a későbbiekben elhidegült (vö. pl. F/Fer I/1, 112-118).

¹³ Ferenczi Archívum, Freud Museum, London, FER/02/002.

¹⁴ *Zur Psychologie und Pathologie sogenannter occulter Phänomene: eine psychiatrische Studie* [Az úgynevezett okkult jelenségek pszichológiájáról és patológiájáról: egy pszichiátriai tanulmány]. Leipzig: Druck and Verlag von Oswald Mutze, 1902.

¹⁵ Jules Crépieux-Jamin: *L'écriture et le caractère*, 1887; *ABC de la graphologie*, 1929. Crépieux-Jamint a „tudományos” grafológia megalapítójának tekintik.

¹⁶ Meyer, L. (Laura von Albertini): *Lehrbuch der Graphologie*. Union Deutsche Verlagsgesellschaft, 1895. A maga idejében igen népszerű munka, 1895 és 1926 között 3 nyelven 27 kiadást ért meg.

¹⁷ magától értetődően (lat.)

tétele” csodálatos probléma. Az elmúlt időkben nagyon érdekes tapasztalatokat szereztem e téren. Még a spiritizmus fizikai jelenségei is engedelmeskednek a freudi törvényeknek. Egy analízis révén sikerült egészen markáns fizikai zörejeket is egyik pillanatról a másikra megszüntetnem. A Neue Deutsche Rundschau egyik legutolsó számában tudósítanak egy ebből a szempontból igen érdekes esetről (a „Karin eset”).

Szívélyesen üdvözli önt és Dr. Steint
odaadó híve Jung

3.

Dr. C. G. Jung Burghölzli, Zürich.¹⁸
1908. jan. 4.

Kedves Kolléga Úr!

Nagyon köszönöm hosszú és részletes levelét. Csodálnom kell önt, hogy kiterjedt praxisa ellenére képes arra, hogy ilyen alaposan elmélyedjen az egyes esetekben. Az Ön anyagából származó közleményekért természetesen rendkívül hálás vagyok, minthogy sajnós ezzel az anyaggal én egyáltalán nem rendelkezem. Ami azt a férfit, akinek a fül-affekciói vannak, valamint a némát illeti, teljes mértékben egyetértek az ön elgondolásával. A funkcionális („hisztériás”) tünet szeret valamilyen locus minoris resistentiae¹⁹-ban jelentkezni. Évekkel ezelőtt magamon is konstatáltam ezt a jelenséget. Sajnos hosszú ideje hallok a bal fülemben egy halk, egészen magas hangot. Egy időben észrevettem, hogy hypnagóg állapotban mindig egy szoprán énekest hallottam a szomszéd szobában gyönyörűen énekelni. Ugyanebben az időben tisztelője voltam egy fiatal hölgynek, akinek csodálatos énekhanga volt. Soha később nem volt hasonló hallási illúzióm. Hasonló módon játszanak bele a hypnagóg víziókba a komplexusok, vagy ugyanígy egy testi trauma helye lesz a hisztéria manifesztációjának későbbi jelentkezési helye. A testi zavarok mindig nagyobb fokú odafigyelést követelnek. Az ezzel való foglalkozás mindig azokat a komplexusokat hívja segítségül, amelyek a személyiség integráló alkotórészét képezik. Ezen a módon a traumatikus komplexus asszimilálódik a már meglévő komplexusokhoz, amire számtalan példa létezik. Nagyon lekötelezne az eseteivel kapcsolatos ismertetésekkel, mert ezek révén nagyon értékes összehasonlító anyaghoz jutok. Az Ön késői epilepsziás eseteit nem tudom igazán megítélni, minthogy nem ismerem őket. Ezért nem tudom, hogy alkalmasak-e közlésre. Inkább azt gondolom, hogy a többi komplexus-elemzéseit, azaz azokat, amelyek különösen találóak, kellene nyilvánosság elé tárni. Az irodalomból nagyon hiányoznak az ilyen anyagok, amelyek szélesebb

¹⁸ Ferenczi Archívum, Freud Museum, London, FER/02/002.

¹⁹ a kisebb ellenállás helye (lat.): orvosi szakkifejezés, a szervezetnek azt a részét jelöli, amely bármi oknál fogva csökkent ellenállással bír.

orvosi csoportok számára lehetnek érdekesek. Ami az analízissel kapcsolatban eddig megjelent, az az átlag ideggyógyász számára még túlságosan bonyolult. Éppen az Ön napi praxisából származó megfigyelései segíthetnének e téren nagyon sokat. Amszterdami előadásom²⁰ remélhetőleg hamarosan megjelenik nyomtatásban. Fogok belőle küldeni Önnek egy példányt. Nagyon remélem, hogy tavasszal Salzburgban a Freud-összejövetelen személyesen is üdvözölhetem. Szívélyes üdvözlettel és újévi jókívánságokkal az Ön odaadó híve Jung

4.

Dr. C. G. Jung²¹

Burghölzli, 1908. dec. 12.

Kedves Kolléga!

Mindenekelőtt köszönöm, hogy elküldte nekem különlenyomatát²², amelyet már Bresler²³ lapjában is nagy érdeklődéssel olvastam. Úgy láttam, elég nagy különbség lett Önnél az akkor és a most között. Nagyon hálás vagyok, hogy hírt adott arról, hogyan él mostanában. Külön örömmel hallom, hogy van módja tisztán pszichoanalitikus munkát végezni. Ez minden bizonnyal nagy meglepődésére van. Hogy a támadások középpontjába került, azt nagyon is megértem, hiszen magam is ilyen helyzetben vagyok. Különösképpen a szűkebb szakma képviselőit alig lehet visszafogni. Emögött természetesen a konkurenciától való félelem rejtőzik. Amint talán Ön is tudja, felhagyok kizárólagos elmegyógyintézeti tevékenységgel, és részben gyakorlati, részben elméleti munkát fogok végezni. Ez teljes embert kíván. Böven akad dolgom a Jahrbuch²⁴ körül is. Mindezülig tekintélyes számban érkeznek be írások. A második félkötetben még van egy kis szabad helyünk, amit Önnek szeretnék felajánlani, egy nem túl terjedelmes írás számára.

Végül arra szeretném kérni, hogy mindenkori, felettébb méltatlan és hosszúra nyúlt hallgatásomat tel quel²⁵ fogadja el. Nem jelent semmi egyebet, mint azt, hogy nagyon igénybe vagyok véve, és soha nem jut időm írásra. De ha Ön kedvesen ír nekem, válaszolni fogok. Ilyen vagyok én, becstelen módon a pillanat embere, de különben nem olyan rossz.

²⁰ Die Freudische Hysterientheorie. *Monatsschrift für Psychiatrie und Neurologie*, 1908, XXIII: 4.

²¹ Ferenczi Archívum, Freud Museum, London, FER/02/002.

²² Analytische Deutung und Behandlung der psychosexuellen Impotenz des Mannes. *Psychiatrisch-neurologische Wochenschrift*, 1908/9, 10(35): 298–300, ill. 10(36): 305–309.

²³ Johannes Bresler (1866-1936), a *Psychiatrisch-neurologische Wochenschrift* kiadója.

²⁴ *Jahrbuch für psychoanalytische und psychopathologische Forschungen*. 1908-ban alapított, első pszichoanalitikus folyóirat, melynek főszerkesztője Jung, kiadója Freud és Bleuler volt.

²⁵ önmagában (fr.)

Én is szeretnék Önnek különlenyomatot küldeni, de semmim nincs, mert tanítványaim minden fennmaradó időmet elnyelik. A Jahrbuch hamarosan megjelenő első félkötete újra hoz tőlem egy kicsinységet.²⁶ Freud munkájának²⁷ mindenki örülhet, az nagyszerű.

Üdvözli és a legjobbakat kívánja
mindig odaadó híve
Jung

5.

Dr. C. G. Jung²⁸
Privatdocent der Psychiatrie
Burghölzli-Zürich, 1909. jan. 6.

Kedves Kolléga!

Kívánságának eleget téve azonnal írok Dr. Brodmannak²⁹, hogy felvenné-e a cikket³⁰, jóllehet örültem volna, ha az 1909-es Jahrbuchunkban képviselve látom Önt. Remélhetőleg azonban nem maradunk az Ön hozzájárulása nélkül. Freud olyan magasztalóan írt nekem az Ön munkájáról, hogy most az irigység nem éppen nemes érzésének kell levezetést találnom az Ön irányában, mert Freud az én munkáim iránt nem mindig nyilvánított ilyen ékesszóló tetszést.³¹ Ám a sors mindig ilyen, hogy jön valaki, aki jobban csinálja. Látja, a vetélkedést minden földi sorsról való filozofálássá szublimálom. Ha tehát Brodmannál nem járna sikerrel, nálunk a Jahrbuchban nyugvóhelyre lelhet; egyébként talán Bresler vagy az Allgemeine Zeitschrift für Psychiatrie sem utasítaná el.

²⁶ Die Bedeutung des Vaters für das Schicksal der Einzelnen [Az apa jelentősége az egyén életében]. *Jahrbuch*, 1909, I, 1: 155-173.

²⁷ Analyse der Phobie eines fünfjährigen Knaben [Egy öt éves kisfiú főbiájának analízise]. *Jahrbuch*, 1909, I, 1: 1-109.

²⁸ Jung Archivum, ETH, Zürich, Hs 1056: 13.

²⁹ Korbinian Brodmann (1868-1918) a *Journal für Psychologie und Neurologie* szerkesztője.

³⁰ Ferenczi „Introjektion und Übertragung” [Indulatáttétel és magábavetítés] című munkája elhelyezéséről van szó, melynek mielőbbi megjelenését Freud „prioritás” okok, nevezetesen a „Patkányember” esettanulmánya egyes gondolataival való rokonsága miatt szorgalmazta (vö. F/J, 1908. dec. 30., 193.). Jung közbenjárására Brodmann eleinte késznek mutatkozott a tanulmány közlésére, majd elolvasását követően megváltoztatta az álláspontját. Az elutasítást Ferenczi „pártpolitikai” okokkal magyarázta. (Vö. F/Fer I/1, 1919. jan. 11., 106.). A tanulmány végül a *Jahrbuch* II. félkötetében jelent meg 1909-ben.

³¹ Freud több alkalommal is elismeréssel említette Ferenczi tanulmányát Jungnak: „Ferenczi, aki mindig nagy örömet okoz nekem, meglátogatott Budapestről és egy kitűnő tanulmányt hozott nekem az átvitelről, és az Ön levele a paranoia megoldásokkal pedig épp előttem fekszik: a dolgok haladnak előre, és mi nem dolgozunk hiába” (F/J, 1908. dec. 26., 190.)

Ismeri Strohmayr³² munkáját? Ez a nyíl célba talál.

A legszívélyesebb üdvözlettel

Jung

6.

Burghölzli Zürich V³³

1909. febr. 18.

[postai levelezőlap]

Kedves Kolléga Úr!

Fogadja köszönetemet, amiért volt olyan kedves és elküldte munkáját. Nagyon szép áttekintést adott az ügyről. Milyen volt az előadás sikere?³⁴ Szerénytelen módon egy másodpéldányra is igényt tartanék, mert szívesen felhasználnám, hogy kölcsönözsek belőle. Mindig gondban vagyok a bevezető írásokkal. Az Ön munkája erre nagyon alkalmas.

Még egyszer köszönöm!

Márciusban valószínűleg Bécsbe látogatok, lehetséges volna Önnel találkozni?³⁵

Szívélyes üdvözlettel

az Ön híve

Jung

7.

Küsnacht, 1909. aug. 3.³⁶

[postai levelezőlap]

³² Wilhelm Strohmayr (1874-1936), német pszichiáter, Otto Binswanger tanítványa és munkatársa jénai klinikáján. Az első német gyermekpszichiáterek közé tartozott. Említett cikkében („Über die ursächlichen Beziehungen der Sexualität zu Angst- und Zwangszuständen” [A szexualitásnak a szorongásos és kényszerneurózisokkal való oksági kapcsolatáról], *Journal für Psychologie und Neurologie*, 1908/9, 12: 69-95.) Freud nézeteivel rokonítható eredményekről számolt be (vö. F/Fer I/1, 1909. jan.17., 105.).

³³ Ferenczi Archívum, Freud Museum, London, FER/02/002.

³⁴ Ferenczi 1909. február 15-én „A neurózisok terápiájáról” tartott előadást az Orvosi Körben.

³⁵ Ferenczi Jung meghívásáról és annak elfogadásáról említést tett Freudnak is. A találkozó végül nem jött létre, mivel Jungnak egy beteghez Berlinbe kellett utaznia.

³⁶ Ferenczi Archívum, Freud Museum, London, FER/02/002.

Kedves Kolléga Úr!

Elnézését kérem késedelmes válaszom miatt, éppen fáradságosan kiharcolt szabadnapjaimat töltöttem Münchenben, és csak tegnap este tértem haza. Csak annyit mondjon nekem, mely különlevonatokat óhajtja, a továbbiakat én már intézem.

A nagy útra³⁷ én sem készültem fel³⁸. Erre egyáltalán nem tudok időt szakítani. Mondhatni a véletlenre bízom magam, majd előtte veszek egy Baedekert és egy térképet, amit helyben is találok. Áldatlan ország az, nincs szükség különösebb lelki előgyakorlatra. A pillanatban és a pillanat által hat³⁹.

Viszontlátásra

az Ön híve

Jung

8.

Dr. C. G. Jung⁴⁰

Privatdozent der Psychiatrie

Küsnach bei Zürich, 1909. nov. 4.

Kedves Kolléga!

Nagyon kedves Öntől, hogy e levélre ragadtatta magát.⁴¹ Teljesen igaza van, ne hagyjuk az ilyen közösségeket kialudni. Mindazonáltal a komplexusok bőségesen gondoskodnak arról, hogy az efféle emlékek örökre frissek maradjanak. Legfeljebb gyűlölségbe torkollik az indulatáttétel, ehhez azonban az ember túlságosan józan. Én éppen úgy érzek Ön iránt, mint az utazás alatt, még ha nem is írok. Gyakorta éreztem késztetést, hogy közöljem Önnel, mi van velem. Ugyanis annyi minden történt azóta. Az első, de valóban a legelső dolog, amit hazatérésem után tettem, hogy a komplexus-históriámat⁴² a feleségem lábai elé helyeztem és eltökélten megvalósítottam irányában

³⁷ Freud, és tőle függetlenül Jung is meghívást kapott a Massachusetts államban lévő worchesteri Clark Egyetem alapításának 20. évfordulója alkalmából rendezett ünnepi rendezvényekre, ahova Freud kérésére Ferenczi is velük tartott.

³⁸ Ferenczi ezzel kapcsolatban Freudnak is írt: „Ami engem illet, igazi úti előkészületekről esetemben nemigen lehet beszélni. Napi egy óra angol társalgás, ez az egyetlen, ami Amerikára emlékeztet” (F/Fer, I/1, 147-148.)

³⁹ Az amerikai utazás nagy hatással volt Jungra, s a korábbi, jellegzetesen óvilág-centrikus előítéletei felülbírálására készítette (lásd bővebben pl. Bair, 2003, 160-170.).

⁴⁰ Jung Archívum, ETH, Zürich, Hs 1056: 30683.

⁴¹ Ferenczi említést tett Freudnak Junghoz írt leveléről, de annak tartalma nem ismert (vö. F/Fer, I/1, 181.). A keltezésekből arra következtethetünk, hogy Jung ezúttal postafordultával válaszolt.

⁴² Vélhetően a házassági hűségét illető „komplexus-históriáról” lehetett szó. Jung az utazást megelőzően zárta le Sabina Spielreinnel folytatott romantikus kapcsolatát, mely csaknem a házassága felbomlásához vezetett.

a pszichoanalitikai nyíltságot. A dolog ragyogóan sikerült, és tízszer is hatőkörnek neveztem magam, amiért nem tettem ezt már korábban. A belső nyugalom és higgadság tetemesen megnövekedett.

Jelenleg csak 3 páciensem van, s ez nem túlságosan jövedelmező. Olcsóbbak elegenden akadnának, de borralalóért nem szeretek pszichoanalízist üzni. Ennél jobban is tudom használni az időmet – sőt, kell is –, mégpedig a tanítványaimra, akikből még mindig van 3-5. Ők sok időmbe kerülnek. Egy heti három alkalmas kurzusért (3-4-szer 2 óra hetenként) 100 frankot kérek. Különbön felfalnak az emberek. Két páciensem nagy élvezetet jelent az értékes pszichológiájával. Egy kezdődő katonaiában szenvedő beteget is sikerrel analizáltam. Pfister⁴³ háborúban áll Försterrel⁴⁴, akinek az aljasság elleni támadása valóban minden eddigit fölülmúl. Friedländer⁴⁵ kétszer is meglátogatott! Mindenesetre udvarlás dolgában igen fukar voltam. Ez ugyanis olyan ember, aki belül csupa mocsok.

A kísérleti jellegű tudományos munkák, amelyeken jelenleg dolgoznom kell, unalmasak és hosszadalmasak. A kísérlet útja már-már túlságosan fárasztó ahhoz, hogy kitartsunk mellette.

Szívélyes üdvözlettel

odaadó híve

Jung

9.

Dr. C. G. Jung⁴⁶

Privatdozent der Psychiatrie

Küsnach bei Zürich, 1909. dec. 6.

Kedves Kolléga!

⁴³ Oskar Robert Pfister (1873-1956), svájci lelkész, tanár és pszichoanalitikus. Emil Oberholzerrel közösen alapították a Svájci Pszichoanalitikus Társaságot. Freuddal közeli barátságban állt, annak ellenére, hogy nem osztotta vallással kapcsolatos elképzeléseit. Munkásságában az elsők között tett kísérletet a pszichoanalízisnek az oktatásban való alkalmazására. Eredetileg Jung köréhez tartozott, Freud és Jung elválását követően Freuddal tartott.

⁴⁴ Friedrich Wilhelm Foerster (1869-1966), német filozófus és pedagógus. Támadást indított Freud ellen az *Evangelische Freiheit*-ben (vö. F/Fer, I/1, 184, 210.).

⁴⁵ Adolf Albrecht Friedländer (1870-1949), német pszichiáter, a Hohe Mark Sanatorium orvosa. Ugyan a pszichoanalízist nyíltan támadta, Jungnál, és később Freudnál is látogatást tett. Kétes jelleme a Freud-Jung levelezés tárgya. (Vö. F/J, 322-324.; F/Fer, I/1, 166., 169.)

⁴⁶ Jung Archívum, ETH, Zürich, Hs 1056: 10.

Levelével valóban a lényegre tapintott. Ezek a dolgok a levegőben voltak. Gondolhatja, hogy számtalanszor éreztem magam kellemetlenül, amikor az Ön konstellációja szerint a trónbitorló⁴⁷ szerepébe kényszerültem. Én azonban egyáltalán nem trónbitorlónak érzem magam, hanem sokkal inkább a dolgozó emberek egyikének, aki fontos munkát végez. Hogy engem „trónörökösként” elismernek-e vagy sem, ez a kérdés időnként bosszant, vagy szórakoztat, vagy éppen fordítva. Amióta lemondtam az akadémiai pályafutásról⁴⁸, letisztult a tudomány és a bölcsesség iránti érdeklődésem, és bőségesen kárpótol a külső megbecsüléssel járó öröm hiányáért. Szóval számomra valóban többet jelent az, hogy világosabban látok a tudomány dolgaiban, és hozzájárulok egy jövőbeni kultúrához, mint az, hogy kvázi Freudhoz akarjam mérni magam. Ez kétségtelenül foglalkoztatja szabad fantáziámat és különösen a tudattalant, de hát ez így van rendjén, ez a rejtett áramlás minden alkotó munka szükségszerű velejárója. Azt hiszem, ha sikerül a munkát magunk fölé helyezni (amennyiben ez egyáltalán lehetséges), akkor megszabadulunk egy sor szükségtelen gátlástól és a nagyravagyás, irigység és más kétélű kardok kéretlen követeléseitől. Hiszen mit is akarunk valójában? Végére is mindenkor az a király, még ha talán csak posztumusz módon is, aki valójában a leghatalmasabb, vagy az volt. Meg kell hajolnunk e természeti törvény előtt is, hiszen úgysem tehetünk ellene semmit. A becsvágy jórészt ugyanaz, mint a féltékenység, s éppen ezért bénító és értelmetlen. Hát nem ezt láttuk az amerikai rekordmániában? Minden szépség elvész általa; ez a mi tudományunkra nézve olyan veszteség lenne, amit aligha szabad kockáztatnunk.

Nem akarja az előadásait⁴⁹ lefordítani németre? Bresler bizonyosan szívesen fogadná. Szán valamit a Jahrbuch második félkötetébe?⁵⁰

Gratulálok a freudi elismeréshez!!!⁵¹

Üdvözli

Jung⁵²

⁴⁷ Freud nem sokkal megismerkedésüket követően Jungot nyíltan utódjának, kedvelt kifejezésével, trónörökösének nevezte ki (vö. F/J, 34., 218., 343., 418.; F/Fer, I/1, 246.).

⁴⁸ 1909 tavaszán Jung feladta a Burghölzliben betöltött állását. Mindazonáltal Bleuler hozzájárulásával továbbra is foglalkozott a diplomamunkájukat nála készítő hallgatókkal, és egyetemi oktatói munkáját is folytatta.

⁴⁹ A *Lélekelemzés. Értekezések a pszichoanalízis köréből* című kötetben (1910) összegyűjtött előadásokról van szó.

⁵⁰ Ferenczi nem publikált az említett kötetben.

⁵¹ Ferenczi 1910-ben megjelenő *Lélekelemzés* kötetére történik utalás, melyhez Freud decemberben előszót írt.

⁵² Ferenczi a következőképpen kommentálta Junghoz írt levelét Freudnak: „Írtam egy hosszú levelet Jungnak, melyben őszintén megvallottam neki »testvérkomplexusomat«, s kijelentettem, hogy a gerillaháború nem lehet alkalmas taktika a lélekelemzésben; az irányítás feladata egy embert illet meg, és ez az egy ember Önön kívül Jung maga. Elmondtam továbbá azt is (nyilván azért, hogy ne legyek további sajnálat tárgya), hogy Ön korrigálta korábbi véleményét arról a »zsákutcáról«, amelybe kerültem” (vö. F/Fer, I/1, 1909. dec. 7., 201.). Jung is említést tett Freudnak Ferenczi leveléről: „Amennyire én hallottam, Ferenczi dolgozatát [Indulatáttétel és magábavetítés] itt nagyra értékelik. Nagyon kedves levelet írt nekem, olyan megértőt és barátságosat, hogy én valószínűleg nagyon ügyetlenül válaszoltam. Az ilyen leveleket valójában üres lapon kellene megválaszolni, de az is barátságatlannak tűnne” (F/J, 174.). Freud idekapcsolódó válasza Jungnak: „Ferenczi határozottan virágzik. Az utazás nagyon jót tett neki. Megkockáztatom, hogy megbízható, kiváló, abszolút hiteles ember” (uo. 276.).

10.

Dr. C. G. Jung⁵³

Privatdozent der Psychiatrie

Küssnach bei Zürich

1909. dec. 25.

Kedves Kolléga!⁵⁴

Én is lehetetlennek tartom, hogy az analitikus közösséget levelezés útján fenntartsuk. Elvégre nincs idő ilyen hosszú levelekre és ilyen sűrű levélváltásra. Alkalmanként, ahogy Ön is mondja, egy-egy életjel, ha meg találkozunk, semmi diplomácia – ez az, amire lehetőség van.

Nagyon örülök, hogy újra köszönhetem Önt a munkatársak között, ezúttal a II. kötetben. Sadgertől⁵⁵ hallom, hogy ő is hoz nekem a II. kötet 1. füzetébe egy esetet, amelyben szintén kitér a homoszexualitásra. ⁵⁶ Izgalommal várom, hogy tapasztalataikat összevethessem. Egyébként az „introjekcióról” szóló munkája itt nagy hatást keltett, akárcsak korábbi írása az „actual[-és pszichoneurózisok]ról”.⁵⁷ Utóbbi név szerint Pfisternél.

Mostanában megint terminológiai nehézségeim támadtak. Az ok, amiért úgy tűnik, mindig csak velem történik ez, a tanítási tevékenységemben rejlik. Nemrég összevitákoztam Binswangerrel⁵⁸ a freudi regressziófogalom kapcsán, hogy abban vajon van-e valami az infantilizmusból. Most pedig kiderül, hogy a fogalom, úgy tűnik, kétféle variációban is előfordul. Amikor Adler egy prostituált álmaiban elfojtott homoszexualitást mutat ki, akkor ez határozott összeütközésben van a homosz.[exualitás] klinikai fogalmával, amely kétségtelenül adott. Ennek értelmében a

⁵³ Jung Archívum, ETH, Zürich, Hs 1056: 11.

⁵⁴ Kézírásos levél.

⁵⁵ Isidor Sadger (1867-1942), bécsi orvos, pszichoanalitikus, Freud korai követője. Elsősorban szexuálpatológiai kérdések foglalkoztatták. A theresienstadti koncentrációs táborban lelte halálát. A *Jahrbuch*ban megjelent tanulmánya: „Ein Fall von multipler Perversion mit hysterischen Absenzen” [Többszörös perverzió esete hisztériás eszméletvesztésekkel].

⁵⁶ A kérdéses dolgozat: Über die Rolle der Homosexualität in der Pathogenese der Paranoia. *Jahrbuch für psychoanalytische und psychopathologische Forschungen*, 1911, 3: 101-119. Magyarul: A homoszexualitás szerepe a paranoia pathogenesisében. *Gyógyászat*, 1911. szept. 10. 630-632; szept. 17. 646-651. Újabb megjelenés: *Lelki problémák a pszichoanalízis tükrében*. Szerk. Linczényi Adorján. Budapest. Magvető, 1982, 96-123.

⁵⁷ Über Aktual- und Psychoneurosen im Lichte der Freudschen Forschungen und über die Psychoanalyse. *Wiener Klinische Rundschau*, 1908, 22(48): 755-757.; 22(49): 775-776.; 22(50): 791-793.; 22(51): 805-807. Magyarul: A neurózisok Freud tanának világításában és a pszichoanalízis. (A Budapesti Királyi Orvosegyesületben 1908 március 28-án tartott előadás.) In: *Lélekgyógyászat*. Budapest: Kossuth, 1991, 53-84.

⁵⁸ Ludwig Binswanger (1911-1966) svájci pszichiáter, az egzisztencialista pszichológiai irányzat egyik megalapítója. Bleuler és Jung mellett kezdte a pályafutását a Burghölzli klinikán. 1907-ben Jungot elkísérte első Freudnál tett látogatására, és a pszichoanalitikus kör tagja lett. Ugyan később Freud „naturalizmusát” kritizálva önálló irányzatot hozott létre, Freuddal bensőséges kapcsolatot ápolt egészen annak haláláig, és mindvégig megtartotta tagságát a pszichoanalitikus egyesületben. Hasonlóképpen megőrizte a jó viszonyt Junggal, és közeli kapcsolatban állt a már emigrációban élő Szondi Lipóttal is.

homoszex. azt jelenti, hogy éppen ez a komponens [az infantilizmus] az uralkodó a tartósan túlzott megszállás által vezérelt cselekvésben, és éppen ez különbözteti meg a homosz. komp. futólagos megszállásától, amit a heteroszex. k. áthelyeződése okoz. Ilyen és hasonló nehézségek elmondhatatlanul fáradtságossá teszik a tanítást, és örök félreértések forrásai.

Freud írása a kényszerneuroziszról⁵⁹ nagyszerű, ám nagyon nehezen érthető. Hamarosan harmadszor is el kell olvasnom. Én volnék buta? Vagy a stílus miatt van ez? Megkockáztatom, hogy az utóbbi. Freud beszéde és írása között nagyon széles „szakadék tátong”. Freudnál én leginkább a „mindenhatóság tünetét” (!) kifogásoltam, a túlzottan kazuisztikus megfogalmazás miatt. Persze, igaza van, és a kifejezés művészi. Akinek azonban tanítania kell az ilyesmit, ráadásul szisztematikus összefüggésekben, azt libabőrös borzongás fogja el, és csak szitkozódni tud.

Szívélyes üdvözlettel

odaadó híve

Jung

11.

Dr. med. C. G. Jung LL. D.⁶⁰

Privatdocent der Psychiatrie

1005 Seestrasse Küsnach – Zürich

1910. okt. 31.

Kedves Barátom!

Nagyon köszönöm a híreit. A kurzusát meghirdetjük. A módszert illető ajánlás egy kicsit megkésve jönne, hiszen a bécsiek is mind nyújtottak már be kurzusokat. Zürichben is létezik már, úgy két éve, egy ilyen módszerrel dolgozó szeminárium. Örülök, hogy sikerei vannak. Az Ön valószínűleg hamarosan megvalósuló alapítói szándékára tekintettel szeretném tájékoztatni, hogy javasolni fogom, ha Freud rábólint, hogy a tagságot csak akadémiai fokozattal rendelkezőknek adjuk meg. A zürichi alapszabály már tartalmazza ezt a rendelkezést. Így jó okkal utasíthatjuk el a pácienseket és egyetemi hallgatókat. Riklinnek megüzentem, hogy juttasson Önnek néhány példányt a Corr-bl.-ból.⁶¹ A Corr-bl.-ot illetően a bécsiek elég kínos helyzetbe

⁵⁹ Bemerkungen über einen Fall von Zwangsneurose (Der „Rattenmann“). *Jahrbuch für psychoanalytische und psychopathologische Forschungen*, 1909, 1(2): 357-421. Magyarul: Megjegyzések egy kényszerneurotikus esetről. A „Patkányember”. Ford. Alpár Zsuzsa. In: Sigmund Freud: *A Patkányember. Klinikai esettanulmányok I.* Budapest: Cserépfalvi, 213-275.

⁶⁰ Jung Archivum, ETH, Zürich, Hs 1173: 17.

⁶¹ *Korrespondenzblatt*, az egyesület hivatalos folyóirata, amit Jung és Riklin szerkesztett.

hoztak minket. Az üléseikről szóló beszámolókat külön és csak a Centr.-bl.-ban⁶² jelentetik meg, az irodalmat szintén. Ez nem más, mint az eredeti ötlet ismételt megvalósítása. A Corr-bl.-ot ezzel teljes mértékben megfosztották jelentőségétől, és célját vesztetté tették. Nürnbergben nyíltan ki kellett volna mondani, hogy egy olyan Cntr-bl-ot akarnak alapítani, ami végképp ellehetetleníti a Corr.bl.-ot.

Az Ön nevének le hagyása a taglistáról egészen Bécsig nyúlik vissza⁶³. Nem tudtuk, hogy Ön ott hivatalosan tag.

Szívélyes üdvözzel

Jung

12.

Küssnach – Zürich⁶⁴

1910. dec. 19.

Kedves Barátom!

Időközben Freuddal is leveleztem a „graduáltak” [egyetemi végzettséggel rendelkezők] kérdéséről.⁶⁵ Belátom, hogy ez nem megy. Nem lehet az egyetemekre korlátozódni. Nálunk a publikum mind jobban kezd tűzbe jönni. Ezen a télen először, mivel örültnek kiáltottak ki, még az előadásomra sem tudtam sort keríteni⁶⁶. Mindez Hoche⁶⁷ előadásának következménye. A praxisom kiválóan megy, az asszisztensemnek is akad dolga.

⁶² *Zentralblatt für Psychoanalyse, Medizinische Monatsschrift für Seelenkunde*: Adler és Stekel szerkesztésében megjelenő, 1910-ben alapított havilap. Stekel „Az analitikus mozgalom történetéről” című visszatekintésében beszámol arról, hogy a lapot egyértelműen a „zürichi”, azaz Jung ellenében hozták létre Adlerrel. Freud bécsi köre magukra nézve bántónak tekintette, és emiatt élesen ellenezte Jung elnökké választását. „Mi Bécsben, soha nem fogjuk magunkat Zürich igájába hajtani”, protestált Stekel (Stekel, 2007, 146.). Úgy tűnik, Ferenczi is osztotta Jung véleményét, hogy Adlerék konkurálnak az ő kiadványukkal (vö. F/Fer I/1, 348.).

⁶³ Ferenczi neve, mint arra Freud felhívta a figyelmét, lemaradt a *Korrespondenzblatt* taglistájáról (vö. F/Fer ./1, 339.).

⁶⁴ Jung Archívum, ETH, Zürich, Hs 1173: 19.

⁶⁵ Jung októberben értesítette Freudot, hogy a zürichi egyesületben határozatot hoztak arról, hogy csak „akadémiai fokozattal rendelkező” tagokat vesznek fel, s engedélyét kérte, hogy ezt általános szabállyá emelhesse, elkerülendő, hogy amolyan „Monisták Szövetségévé” váljanak (Freud/Jung, 363.). Sem Freud, sem Ferenczi nem támogatták az ötletet, minthogy az a tagok nagyrészét érintette volna. Mint Freud Ferenczinek írta: „Bécsben sincs kilátás arra, hogy a tudományos világ képviselőire korlátozhatjuk a tagságot” (F/Fer I/1, 347.).

⁶⁶ Jung hallgatók hiányában nem tudta megtartani a kollégiumát a téli szemeszterben. Vö. Freud/Jung, 359.

⁶⁷ Alfred Erich Hoche (1865-1943), a freiburgi pszichiátria professzora, hangos ellenzője a pszichoanalízisnek. Jung 1910. májusában Hochénak a Német Pszichiátriai Társaság éves ülésén várható beszédére utalva írja Freudnak: „Nagy vágyam, hogy részt vegyek a következő Baden-Baden-i kongresszuson jövő vasárnap, ahol Hoche »Az orvosok közötti járványos elmebajról« fog beszélni: Alig várom, hogy magam is hallhassam ezt a történelmi kiáltványt. Mily örömteli, hogy nyilvánosan örültnek kiáltanak ki!” (Freud/Jung, 319.).

Örömmel fogadom, ha juttat nekünk írást a Jahrbuchba. 15 oldalt fenntartok önnek. Januárra, vagy csak júliusra tervezi küldeni? Kérem, tájékoztasson röviden.

Szívélyes üdvözlettel

Jung

13.

Küssnach – Zürich

1911. febr. 2.⁶⁸

Kedves Barátom,

Éppen most érkezett meg érdekes kézírata. Látom, Freud és Ön egészen kisajátították előlünk a pszichiátriát.⁶⁹ Én ellenben olyan dolgokat csinálok, amelyekről bizonyára sem Ön, sem Freud nem tud: a nagy pszichiátriai munkámat Honeggerre⁷⁰ bízom, és attól tartok, cserbenhagy majd vele. A pszichiátriában hiányoznak mellőlem a munkatársak. És nem tudok mindent magam végezni. A következő Jahrbuchban fogja látni, mi falta fel az erőimet.⁷¹ A hír, amit Freud hozott nekem Öntől, engem is meglepett, hiszen 1898 óta van tapasztalatom ezen a területen⁷², és úgy gondolom, hogy határozott felismerésekhez jutottam.

Üdvözlettel az Ön Jungjától

⁶⁸ Jung Archívum, ETH, Zürich, Hs 1056: 30684.

⁶⁹ Ferenczi „Über die Rolle der Homosexualität in der Pathogenese der Paranoia” [A homoszexualitás szerepe a paranoia pathogenesisében] és Freud „Psychoanalytische Bemerkungen über einen autobiographisch beschriebenen Fall von Paranoia (Dementia paranoides)” [Pszichoanalitikus megjegyzések egy önéletrajzilag leírt paranoia-esethez. Az úgynevezett „Schreber-eset”] tanulmányáról van szó, melyek a *Jahrbuch* készülő számában kaptak helyet, s a paranoia Jungot is foglalkoztató kérdéskörét érintették.

⁷⁰ Johann Jakob Honegger (1885-1911), pszichiáter, Jung páciense, tanítványa és munkatársa. Hozzájárult a pszichózisok evolúciós-filogenetikai magyarázatának kidolgozásához. Jung még egyetemista korában kezelte egy vélhetően pszichotikus epizódja kapcsán. Felismerve a fiatal ember tehetségét, a Burghölzliben asszisztenseként foglalkoztatta. Freudnak, akire szintén jó benyomást tett, Jung örömmel számolt be, hogy végre talált egy „intelligens és finom gondolkodású” munkatársat: „Honegger, aki már bemutatkozott Önnek, most nagy egyetértésben együtt dolgozik velem, és rá fogok bízni mindent, amit csak tudok [...]. Meglehetősen világossá vált, hogy nem fogjuk megoldani a neurózis végső titkait és a pszichózis rejtélyeit a mitológia és a kultúrtörténet nélkül, miként az embriológia is kéz a kézben halad az összehasonlító anatómiával, mely utóbbi nélkül az előbbi csak a természet egy szeszélye lenne, melynek mélységei felfoghatatlanok maradnának” (F/J, 262., 279.) A levélrészlet arra az időszakra utal, amikor Honegger pszichés állapota ismételtelen rosszabbra fordult, valószínűleg nem függetlenül a házassági terveivel kapcsolatos bizonytalanságától. 1911. március 28-án morfiummal véget vetett életének. Jung úgy gondolta, öngyilkosságával a pszichózist szerette volna elkerülni, és „semmilyen körülmények között nem akart lemondani az örömeivel szerinti életről” (F/J, 412.). Freud válasza Jung levelére: „Remek ember volt, intelligens, tehetséges és odaadó. [...] Úgy tűnik, valami az alkataiban lázadt az élethez szükséges alkalmazkodás ellen. Az a benyomásom, jónéhány embert elhasználnak” (F/J, 413.).

⁷¹ A *Wandlungen und Symbole der Libido* [A libidó átalakulásai és szimbólumai] című készülő munkájára utal, mely közismereten hozzájárult a Freuddal történt szakításhoz.

⁷² Feltehetően Jung parapszichológiai élményeiről van szó. Az 1898-as évhez kapcsolódóan több ilyen esemény ismeretes. Időskori visszaemlékezésében két incidensről is említést tett, „melyek igen mély nyomot hagytak” benne: az első alkalommal a hetvenéves diófa ebédloasztal lapja repedt meg „puskálövést” idéző hang kíséretében, majd két hétre rá a kenyérvágó kés pengéje pattant hasonló körülmények között darabokra. Mint írja, ez a két epizód indította útjára spiritiszta kutatásait (lásd Jung, 1987, 136.)

14.

Dr. med. C. G. Jung LL. D.⁷³

Fejléc: Dr. med. C. G. Jung LL. D.

a pszichiátria magántanára

Küssnacht, 1911. jún. 12.

Kedves Barátom,

nagyon örülök, ha szeptemberben meg akar látogatni bennünket. A kongresszus⁷⁴ előtti héten Freud és felesége lesznek a vendégeink⁷⁵, így szállást nem tudunk kínálni Önnek. Találkozni azonban tudunk. Putnam⁷⁶ is itt lesz.

Eredményei⁷⁷ rendkívül érdekesek lesznek számomra. Azt a keveset, amit erről a területről merítettem, szívesen elmesélem Önnek, a tévedésekkel együtt. Nem

⁷³ Ferenczi Archívum, Freud Museum, London, FER/02/002.

⁷⁴ A Weimarban megrendezett, 1911. szeptember 21-én kezdődő harmadik pszichoanalitikus kongresszusról van szó.

⁷⁵ Végül Freud egyedül érkezett a családi nyaralást követően szept. 16-án Zürichbe, s négy napig volt Jungék vendége küsnachti otthonukban. Jones beszámolója szerint, tekintettel a Freud tiszteletére szervezett szemináriumokra, látogatásokra és fogadásokra, a program igen zsúfolt volt.

⁷⁶ James J. Putnam (1846-1918), a neurológia professzora a Harvardon. 1911-ben megalapította az Amerikai Pszichoanalitikus Társaságot, melynek első elnöke volt. Freud és Jung amerikai útjuk során ismerkedtek meg vele, s vendégként néhány emlékezetes napot töltöttek az Adirondack hegység lábánál fekvő családi birtokukon. Zürichi látogatása során rész vett a rendezvényeken, továbbá hat óra analízisben részesült Freudnál.

⁷⁷ Ferenczi okkult kutatásairól van szó. A levél előzménye a következő. Májusban Jung írt Freudnak, hogy „az okkult az a terület, amit szintén meg kellene hódítani” (F/J, 1911, máj. 8., 421.) Erről Freud tudósította Ferenczit, és azt javasolta, hogy ha már „egyikőjüket sem lehet visszatartani”, legalább egymással összhangban járjanak el (F/Fer, I/1, 1911. máj. 11., 399.). Ferenczi válasza: „Az okkultizmus elleni harcot túl korainak tartom, hajlok azonban arra, hogy ha Jung már elő akar állni, együttműködjek vele. Kívánatos lenne, ha erről személyesen tárgyalhatnék vele, s egyáltalán: ha együttműködnénk. Két pszichoanalitikusnak egyébként mégiscsak képesnek kellene lennie arra, hogy a személyes becsúgyat háttérbe szorítva dolgozzanak az ügyért. Az együttműködéshez azonban a jó akarat mellett (ez a tudatos oldal) az összetartozás érzésére is szükség van, azaz a személyes rokonszenvre és barátságra. Ami engem illet, a dolog tökéletesen működhetne. Azt azonban nem tudom, hogy áll ezzel Jung. Mivel ezt az ügyet a pszichoanalízis egész ügye szempontjából következményekkel terhesnek – kudarc vagy eltévelyedés esetén ráadásul végzetesnek – tartom, azt hiszem, nem volna fölösleges, ha rávenné Jungot, jöjjön Bécsbe, hogy így az Ön segítségével és mintegy az ellenőrzése alatt dolgozhatnánk ki a munkatervet és oszthatnánk fel egymás között a munkát. A személyes érintkezés és a Jung és köztem fennálló baráti kapcsolat felfrissítése a találkozás fontos mellékterméke lenne. (Egyébiránt az Ön diplomatikusságát ismerve az egész ügyet döntésére bízom.) Nagyon jól tudja, mennyire erősen fejlett bennem az 'ellenséges testvér-komplexus'. Azt hiszem azonban, hogy az utóbbi években nagyrészt megtanultam leküzdeni ezt a komplexust (F/Fer, I/1, 1911. máj. 13., 402.). Mikor Ferenczi közli, hogy kész Junggal felvenni a kapcsolatot és szabadsága egy részét akár Zürichben tölteni (uo. 1911. máj. 15., 405.), Freud elbizonytalanítja: „Azt hiszem ugyanis, hogy Jung alapjában véve nem szeret együtt dolgozni senkivel. Erre való tekintettel kérem, módosítsa programjának azt a részét, amely az Ön zürichi tartózkodására vonatkozik” (uo. 1911. máj. 21., 406.). Ferenczi válasza: „Az elmondottak alapján fel kell tételeznem, hogy amikor a zürichi utazással kapcsolatos terveim módosítását ajánlja, arra gondol, hogy tegyek le Jung meglátogatásáról. Lehangelőan hat rám, hogy a pszichoanalízis segítségével két ember nem képes személyes érzékenységeinek félretételével, pontosabban: a

szándékozom az anyagot publikálni, mert eredményeimet nem tartom elégségesnek. Szívesen az Ön rendelkezésére bocsátom, ha hasznosítani kívánná ezeket. Úgy érzem azonban, hogy nem jött még el a pillanat, hogy az eredményekkel a nyilvánosság elé lépjünk. Egyelőre kevés az úgynevezett szaktekintély a pszichoanalízis oldalán, ezért úgy vélem, egyelőre igen tartózkodónak kell lennünk. Magunk között szólva, igen szorgalmasan foglalkozom a titkos művészetekkel⁷⁸, mint egykor a középkorban tették, ám ezt a nyilvánossággal nem közlöm.

Rengeteg a tennivalóm, s az élet is súlyos terheket mért rám.⁷⁹

A legszívélyesebb üdvözzel

Az Ön odaadó

Jungja

15.

Dr. med. C. G. Jung LL. D.⁸⁰

1003 Seestrasse pszichiátria magántanára Küsnacht-Zürich

1912. febr. 5.

Kedves Barátom!

Ahogy látja, Bleulerrel folytatott polémiájához⁸¹ egy kis tompítást kellett fűznöm. Az Ön álláspontjának igazolását libidó-munkám⁸² II. részében találja, ahol az absztinencia technikájának infantilis jelentőségére [die Infantilbedeutung der

felettük való uralommal együttműködni a közös ügy érdekében” (uo. 1911. máj. 27., 409.). Ferenczi végül írt Jungnak, a válasza a fenti levél. Az együttműködésre végül nem került sor.

⁷⁸ Asztrológiai vizsgálódásaira utal.

⁷⁹ Esetleg Honegger öngyilkosságára történő utalás, mely Jungot súlyosan megrázta. Hibáztatta magát, hogy nem ismerte fel időben állapotának súlyosságát. (lásd F/J, 427.) A veszteségre ezidőtájt többször is visszatér Freudnak írt leveleiben, vö. F/J, 1974, 137., 262.; F/Fer, I/1, 388.

⁸⁰ Ferenczi Archívum, Freud Museum, London, FER/02/002.

⁸¹ A vita háttere a következő volt. Ferenczi „A homoszexualitás szerepe a paranoia patogenezisében” című dolgozatában annak a véleményének adott hangot, miszerint az antialkoholista küzdelembe fölösleges olyan nagy energiát befektetni, mivel nem az alkoholizmus legyőzésére, hanem az a mögött álló valódi tényezőre, nevezetesen a pszichés betegség megszüntetésére kellene a figyelmet fordítani. Érvelését bizonyos Dr. Drenkhahn főorvos kutatásaira alapozta, aki a német hadsereg statisztikáiból kimutatta, hogy az antialkoholista propaganda hatására ugyan az alkoholizmus visszaszorult, ámde megnőtt a neurotikus és pszichotikus megbetegedések száma (lásd Ferenczi, 1982, 104-105.). Bleulert, aki – a Burghölzliben még az előző igazgató, Auguste Forel révén meghonosított – antialkoholista küzdelem elkötelezett híve volt, Ferenczi konklúziója felháborította, Drenkhahn hivatkozott kutatását egészében megbízhatatlannak ítélte. Ferenczi tanulmányát illető kritikáját, miként Ferenczi válaszát is Jung a *Jahrbuch*-ban közölte. A Bleuler-Ferenczi vitának Bleuler szakmapolitikai súlya miatt kiemelt jelentősége volt.

⁸² A *Wandlungen und Symbole der Libido*-ról van szó.

Abstinenztechnik] utalásszerűen rámutatok.⁸³ Levelem valódi indítéka azonban a következő: egy páciensnőm nevében szeretném Önt megkérdezni, hajlandó lenne-e egy lengyel oktatót (történelem szakos) 10 koronás szerény díjazás ellenében kezelni. Néhány alkalommal járt nálam is, és nagyon intelligens és szeretetre méltó emberként ajánlhatom Önnek. Magam is 10 frankért kezeltem. Bizonyos okok miatt szóba kerülhet Budapestre való átköltözése is.

Szívélyes üdvözlettel
az Ön odaadó Jungja (kézzel aláírva)

16.

Emma Jung levele Ferenczi Sándorhoz
Küsnacht, 1911. okt. 30.⁸⁴

Kedves Ferenczi doktor!

Köszönöm szépen barátságos és mélyreható levelét, nagyon megnyugtató volt számomra. Azt hiszem, igaza van, ha azt, amit Freud „ellenállásának” neveztem, arra vezeti vissza, hogy Freud nem értett maradéktalanul egyet férjem legutóbbi munkájával,⁸⁵ és tartózkodott a véleménynyilvánítástól. Ugyanis szinte semmit nem szólt róla, ami természetesen nekem és a férjemnek is nagyon szembeötlő volt. – Miután Ön biztosított róla, hogy nem kell félnem attól, hogy elrontok valamit, összeszedtem a bátorságomat, és írtam Freudnak, és közvetlenül is megkérdeztem, miként vélekedik a munkáról. Biztosan tudom, hogy a férjem örülne, ha tudná, mert a jelen helyzetet nagyon természetellenesnek érzi. Ő természetesen nem tudja, hogy írtam Freudnak.

Most, persze, nagyon kíváncsian várom a választ, és egy kicsit aggaszt, hogy talán mégsem volt szerencsés, amit tettem. De a tudattalanom nem hagyott nyugodni, és azzal vigasztalom magam, hogy ritkán sül el balul, ha rá hagyatkozunk.

Szívből köszönöm jó tanácsát és baráti hozzáállását, és üdvözli
Emma Jung⁸⁶

⁸³ Bizonytalan, melyik passzusra vonatkozik Jung utalása. Talán arról a szövegrészről van szó, amelyben Jung Spielrein egy paranoid páciense fantáziájára utalva az alkohol és a magömlés szimbolikus összefüggéséről beszél. Vö. Jung, 2018, 163. Jung összegyűjtött munkái között magyarul is megjelent kötet az első kiadás 1956-ban átdolgozott változata, amely számos helyen eltér a *Jahrbuch*-ban megjelent szövegtől.

⁸⁴ Ferenczi Archívum, Freud Museum, London, FER/02/004. Emma Jung 1910-es dátumot írt rá, de ez a levél tartalmából ítélve (a *Wandlungen und Symbole der Libido* megjelenésére utal) biztosan elírás.

⁸⁵ C. G. Jung: *Wandlungen und Symbole der Libido. Beiträge zur Entwicklungsgeschichte des Denkens. Jahrbuch für psychoanalytische und psychopathologische Forschungen*, 1911-12, 3, 4. Kötetben: Leipzig & Wien: Franz Deuticke, 1912. Magyarul: *Az átalakulás szimbólumai*. Budapest: Scolar, 2018.

⁸⁶ A levél háttéréről lásd a bevezetőt.

17.

Privatdocent der Psychiatrie⁸⁷

1005 Seestrassé Küsnach – Zürich

1913. jan. 26.

Kedves Barátom!

Kész vagyok megtenni az új folyóiratért⁸⁸, amit tudok. Mint tudja, az én dolgom a Jahrbuch ellátása és fenntartása is, azután a praxisom és az oktatási tevékenységem mellett kötelességem az is, hogy magamat megőrizzem.⁸⁹ Ilyen körülmények között nem sok idő marad. Azért adandó alkalommal megvizsgálom a lehetőségét, hogy a kazuisztikus rovatba közölhetnék-e valamit.⁹⁰ Mindenesetre azt nem tartom kivitelezhetőnek, hogy egyes álmokról adjak értelmezést, mert még túl kevésbé értem az álom természetét, és a szimbolikája is roppant szerteágazó problémának tűnik, amellyel még sokáig kell foglalkoznom, mire világos lesz. Leginkább arra érzem képesnek magam, hogy kérdéseket és rövid kritikai megjegyzéseket vessek föl. Az én külön álláspontom ezt teszi leginkább lehetővé. A nézeteim, úgy tűnik, nem találnak jó fogadtatásra. Azt azonban Önnek is szeretném hangsúlyozni, hogy nem akarok egyházszakadást [schisma], mi sem áll távolabb tőlem, egyszerűen néhány eltérő nézetet szeretnék megbeszélés tárgyává tenni.⁹¹ A legrosszabb esetben tisztességes tévúton járok. A $\Psi\alpha$ ügyét ez nem rendíti meg. Ezt az álláspontot kifelé is hangsúlyozni fogom. Csak az a sajnálatos, hogy összetűzésbe kellett kerülnöm Freuddal.⁹² Nekem úgy tűnik, ez abból fakad, hogy nem érzek hálát azért, ahogyan hozzám viszonyul. Meggyőződése, hogy az én hibám, hogy ezt nem szenvedhetem. Nem akarom Freudot semmilyen módon hibáztatni vagy analitikusan bírálgatni. Mindenki söprögessen először a maga háza táján – én igyekszem saját hibáimon úrrá lenni, a többit az időre kell bíznom. Ha nincs igazam, akkor addig fogok ettől szenvedni, amíg meg nem értem. Egyelőre csak azt nyugtázhatom, hogy nem vagyok képes megtalálni a megfelelő személyes hangot Freuddal anélkül, hogy ne kelljen

⁸⁷ Jung Archivum, ETH, Zürich, Hs 1056: 30685.

⁸⁸ *Internationale Zeitschrift für ärztliche Psychoanalyse*, az egyesület 1913 januárjában induló újabb orgánuma, melyet Ferenczi, Jones és Rank szerkesztett. Megalapítása azt a törekvést jelezte, hogy a Jung szerkesztette *Jahrbuch*tól független lappal is rendelkezzen az egyesület.

⁸⁹ A „hüten” szó olvasata bizonytalan.

⁹⁰ Jung „Tauskschen Kritik der Neikenschen Arbeit” [Egy megjegyzés Tausk kritikájához Neiken munkájáról] című kis írását ajánlotta fel a *Zeitschrift*nek, ami az 1913-as év harmadik számában meg is jelent.

⁹¹ A *libidó szimbólumai és átalakulásai* című munkája második részében, illetve az amerikai Fordham Egyetemen tartott őszi előadásaiban képviselt nézeteiről van szó. Ugyan Jung elsődleges célja egy univerzális tudattalan létének bizonyítása volt, a libidó fogalmának kitágításával, az incesztus-fantázia szimbolikus értelmezésének felvetésével, továbbá a szexualitás kizárólagos kóroki szerepének elvetésével már Freud alapfeltevéseit kérdőjelezte meg.

⁹² 1912 végén Freuddal lezajlott levélváltásra történő utalás, mely a személyes kapcsolat megszakításához vezetett. Vö. F/J, 533-34, 534-35., 538-40.

magam folytonosan elnyomnom. Ez számomra hosszú távon elviselhetetlennek tűnik. Ez olyan posztulátum lenne, amelynek eddig hatalmas és hosszú távon fenntarthatatlan erőfeszítések árán sem tudtam megfelelni. Mások, úgy tűnik, jobban értik ezt.

Legszívélyesebb üdvözlettel

odaadó híve

Jung⁹³

18.

Internationaly Psychoanalytische Vereinigung⁹⁴

C. G. Jung

Präsident Küsnach – Zürich

1913. febr. 25.

Kedves Barátom!⁹⁵

Levele több szempontból is értékes felvilágosításokkal szolgált az Ön gondolkodási módját illetően.

Ami a kauzális – finális kérdését illeti, a „finális” alatt nem eo ipso a „teleologikus” értendő, amely inkább biológiai kérdésfelvetést jelentene. Létezik azonban egy pszichológiai „finalitás”, amely „azért..., hogy”-gyal magyaráz, anélkül, hogy teleologikusnak akarna látszani. Számptalan lelki történés sokkal inkább magyarázható (ebben az értelemben) „finális”-an, mint kauzálisan⁹⁶.

⁹³ Ferenczi Jung levelét továbbította Freudnak, azzal, hogy válaszát javaslataihoz szeretné igazítani. Freud a választervezetet Ferenczinek postafordultával elküldte. Vö. F/Fer I/2, 195-199.

⁹⁴ Jung Archívum, ETH, Zürich, Hs 1056: 30686.

⁹⁵ A levél válasz Ferenczi egy korábbi levelére, melyről tudható, hogy annak tartalmát Freuddal ismételten egyeztetette. Jung kérdéses levele nem található. Vö. F/Fer, I/2, 203-204.

⁹⁶ Feltehetően Ferenczi Jungnak írt levelében kritikával illette a Fordham egyetemen tartott előadásában részletezett ún. „finális”, avagy „célra irányuló” értelmezési szempontot. *Az álmok jövőre utaló funkciója* címet viselő előadásban ezzel kapcsolatban a következő áll: „Freud alapvető munkássága nyomán nagyot nőtt a tudásunk a tekintetben, hogyan határozzák meg a történeti anyagok és vágytendenciák a megnyilvánult álomtartalmakat. [...] Vitathatatlan nagy értéke ellenére nem helyezkedhetünk csupán erre az álláspontra, mivel az célokági jelentését az egyoldalúan történeti felfogás (melyet különösen Maeder hangsúlyozott) nem veszi kellően figyelembe. [...] Nem arról van szó, hogy az álomnak profetikus jövőbe látást kell tulajdonítanunk, viszont valószínűleg joggal gyanítjuk, hogy küszöb alatti anyagaiban megtaláljuk azokat a jövőbeli lehetőségeket is, amelyek azért vannak a küszöb alatt, mert még nem érték el azt a konkrétági szintet, amellyel tudatosulhatnak. Azokra a határozatlan sejtésekre gondolok, amelyeket olykor a jövőből kapunk, és amelyek nem mások, mint nagyon finom, küszöb alatti eseménykombinációk, amelyek objektív értékét még nem tudjuk elismerni. Az álom e finális alkotórészének segítségével kidolgozódnak a beteg jövőre irányuló tendenciái, és ha sikerül ez a munka, a beteg átlép a kezelésből és a félig gyermeki áttételi viszonyból a benne gondosan előkészített életbe, melyet ő maga választott, és amely mellett elkötelezheti magát, ha érett módon átgondolja a

Természetesen lehetetlen szavakról megállapodni. Az anyagban⁹⁷ talán sikerült szemléletmódot túlzottan terjengős okfejtés nélkül bemutatni. Tudom, milyen óriási nehézségekkel találják szembe magukat az ilyen újítások, ezért senkitől nem veszem rossz néven, ha nem akarja őket megérteni.

Az apafigurát illetően mindenestre teljesen más állásponton vagyok. A tapasztalat azt mondhatja velem, hogy mindenkinek csak 1 apja van. A többiek tehát semmilyen körülmények között nem apák. Ez volna a jól ismert infantilis tévedés, amelyről le kell szoknunk. Vannak nálunk nagyobb emberek, akiket azonban nem apaként kell kezelni, hanem magunknál nagyobb emberekként. Ami jelentős belső különbség. Az infantilis beállítottság persze mindenben csak a múlt újjáéledését látja, így aztán mindenkiben, aki idősebb vagy valamilyen tekintetben fölötte áll, apát és anyát lát. Ez az infantilis hiba jól irányított alkalmazkodással korrigálható. Tagadhatatlan, hogy igen gyakori infantilis hibáról van szó. Azonban jó úton járunk egy olyan emberi személyiség megteremtése felé, amely képes a gyermeki hajlamának helyes korrigálására. Freud nem az apám, hanem egy ember, amiért én a kölcsönösség alapján, infantilis érzésektől mentesen viszonyulok hozzá. Ez számomra rendkívüli módon magától értetődő.

Szívélyes üdvözléssel

híve

Jung⁹⁸

19.

Dr. C. G. Jung⁹⁹

Privatdocent der Psychiatrie

1003 Seestrasse Küsnach bei Zürich

1913. nov. 2.

Kedves Barátom,

helyzetet” (Jung, 2006, 210-211.). A „finális” vagy „prospektív” (Maeder kifejezése) nézőpont bevezetése elsősorban a pszichés jelenségek értelmezését tekintve számított jelentős újításnak. 1914-ben Londonban tartott előadásában Goethe *Faustjának* interpretációja kapcsán erre vonatkozóan írja: „A *Faust* ok-okozati megértése megvilágítja előttünk azt, miként jött létre a kész műalkotás, ám a költő által megalkotott élő jelentést nem, mely csak azért élő, mivel azt mi magunk megtapasztaljuk saját magunkon és saját magunkban. Amennyiben a számunkra valóságos és jelenlévő élet valami új, a múlt egészén diadalmaskodó, akkor egy műalkotás fő értéke sem ok-okozati fejlődésében fedezhető fel, hanem az élő hatásában. [...] A *Faustot* csak akkor értjük meg, ha azt mindig újonnan létrejövöként és átélendőként fogjuk fel (Jung, 1914 [2006, 184]).

⁹⁷ *Wandlungen und Symbole der Libido* című munkájáról van szó.

⁹⁸ Jung levelét Ferenczi továbbította Freudnak (vö. F/Fer I/2, 206.)

⁹⁹ Jung Archivum, ETH, Zürich, Hs 1056: 30687.

Az az érzésem, hogy Ön azon – sajnos – kevesek közé tartozott Münchenben, akik tisztességesen bántak velünk. Ezért szívesen elmondom Önnek, mi történt az elmúlt időben.

Miután Münchenben a fehér cédulák¹⁰⁰ tisztességtelensége ellenére elfogadtam a választást, hogy megmutassam, a helyzetet fenn akarom tartani, és elméleti nézetkülönbségek miatt nem akarom megszüntetni a közösséget, Freud sajnos nem tudta megállni, hogy morálisan diszkreditáljon engem, és pedig azért, hogy a Maedernek¹⁰¹ írott levelében kétségbe vonta a részemről megnyilvánuló „bona fides”-t.¹⁰² Ez a súlyos sérelem arra indított, hogy a nekem oly kedves Jahrbuchot kockára tegyem, és lemondtam a szerkesztői pozíciómról. Ez a hét elején történt. Deutickével és Bleulerrel is közöltem elhatározásomat. Freudtól még nem kaptam választ. Bleuler velem együtt visszalép. Deutickétől¹⁰³ azt tudtam meg ma reggel, hogy szeretné velem együtt tovább vinni a Jahrbuchot.¹⁰⁴

Azért tájékoztatom Önt a tényekről, hogy tudja, hogyan is állnak valójában a dolgok.

Hogy Freud, akinek az ügyéért igazán nem keveset tettem, valaha is azzal gyanúsítson, hogy áruló vagyok, csak azért, mert saját nézeteket is megengedek magamnak, mindenesetre álmomban sem hittem volna.

Arra kérem, e hírt kezelje bizalmasan; csak azt a célt szolgálja, hogy személyesen Ön tisztán lássa a helyzetet. Hogy a többiek mit gondolnak, az irreleváns számomra, mivel a müncheni viselkedésüket megjegyeztem magamnak.

Szívélyes üdvözlettel,

odaadó híve

Jung

¹⁰⁰ 1913 szeptemberében, a müncheni kongresszuson Jung elnökké történő újraválasztásakor a tagok két ötöde (22 az 52-ből) tartózkodott a szavazástól. Úgy tudni, hogy Ferenczi is a tartózkodók között volt, de ez a levél ennek ellentmondani látszik.

¹⁰¹ Alphonse E. Maeder (1882-1971), svájci pszichiáter, Jung munkatársa. A Freudtól történt elválást követően Junggal tartott. A későbbiekben saját rövidterápiás módszert dolgozott ki, melynek Szondi is helyet adott a mélypszichológiai irányzatokat bemutató kötetében. Az 1913. szeptemberében tartott müncheni kongresszuson „Az álmok funkciójáról” című előadásában a „finális”, vagy ahogy ő nevezte, „prospektív” értelmezési irány relevanciáját taglalta.

¹⁰² jó szándék (lat.).

¹⁰³ Franz Deuticke (1850-1919) a *Jahrbuch* kiadója.

¹⁰⁴ Jung levelét ismét továbbította Ferenczi Freudnak azzal a felkiáltással, hogy „Jung nem kaphatja meg a Jahrbuchot”, majd egy újabb levelében azt javasolta, hogy Deutickét a pszichoanalitikus művek kiadási jogának megvonásával kellene megfenyegetni. (Vö. F/Fer, I/2, 260., 262.) Ferenczi Jung levelére válaszként írt tervezetnek egy részét, melyet Freudnak továbbított, lásd: uo. 262-263.

20.

[19]13. nov. 10.¹⁰⁵

[levelezőlap]

Kedves Barátom!

Az *audiatur et altera pars*¹⁰⁶ elve, úgy tűnik, kiveszett az Önök köreiből. Helyette „értelmezés” van.¹⁰⁷ Tovább nincs mit mondani. A lapom célja, hogy közöljem Önnel, a nevem az Intern. Z.schr. folyóiratról törlendő.^{108 109}

Baráti üdvözlettel

híve

Jung

21.

Internationale Psychoanalytische Vereinigung¹¹⁰

Dr. C. G. Jung

Präsident^A

¹⁰⁵ Jung Archívum, ETH, Zürich, Hs 1173:18.

¹⁰⁶ Hallgattassék meg a másik fél is (lat.). Az athéni bírák esküjéből átvett középkori jogi mondás.

¹⁰⁷ Jónéhány évvel később Jung „Az ego és a tudattalan közötti kapcsolatok” című 1928-as tanulmányában a következő megállapítást teszi: „Még az az ember is, akiről azt hisszük, hogy a legjobban ismerjük, és ő maga is biztosít minket erről, végső értelemben idegen számunkra. Ő más. A legtöbb és a legjobb is, amit tehetünk, ha legalább valamit megsejtünk a másságából, ha tiszteletben tartjuk, és ha óvakodunk attól a felháborító ostobaságtól, hogy értelmezni akarjuk azt.” (C. G. Jung: *Két írás az analitikus pszichológiáról*. Budapest: Scolar, 2016, 363.)

¹⁰⁸ Jung válasza Ferenczi korábbi levelére, mely világossá tette számára Ferenczi állásfoglalását. Jung levelét Ferenczi a következő kommentárral továbbította Freudhoz: „Íme Jung sürgönyben jelzett lapja. Beszédmodorának kényszeredett udvariassága feltűnő (keresztényi türelem, szemben a zsidó türelmetlenséggel). Ezt a lapot természetesen válasz nélkül hagyom” (F/Fer, I/2, 266.). Freud mintha pontosabban látta volna a helyzetet: „Jung stílusát nem keresztényinek, hanem pimasznak és mérgesnek találom. Mintha az Ön ítélete nem alapulhatna a kongresszuson szerzett saját tapasztalatain. Aztán meg az értelmezés megcsúfolása, igazi $\Psi\alpha$!” (uo. 267.).

¹⁰⁹ Jung a helyzetről Jonesnak is beszámolt: „Vissza kellett vonulnom a Jahrbuchból, mivel Prof. Freud Dr. Maedernek levélben azt írta, hogy kételkedik az én »jóakaratomban« [bona fides]. Természetesen ez már túl sok volt. Prof. Bleuler szintén otthagya a Jahrbuchot. Pletykák terjedtek el arról, hogy a Jahrbuchot magammal akartam vinni. Deuticke bizonyíthatja, hogy ez hazugság. Azt vártam volna, hogy Freud egyenesen hozzám forduljon ilyen esetben. Ferenczi, akinek elmondtam a döntésem, olyan levelet írt, hogy azt láttam, csak »interpretálás« van [...]. Az a benyomásom, hogy előítéletek és feltételezések önkényes projekciójáról van szó az érveim valódi ismerete helyett. Szóval a helyzet teljességgel gyógyíthatatlannak látszik.” 1913. nov. 15. Jung archívum, ETH, Zürich, Hs 1173:12.

¹¹⁰ Ferenczi Archívum, Freud Museum, London, FER/02/002.

Küsnach-Zürich

1914. január

Igen tisztelt Elnök Úr!¹¹¹

Az 1914-es kongresszus helyszínéről való végleges döntés meghozatala érdekében arra kérem, hogy helyi csoportjában e kérdésről szavazást tartson. Amint a kongresszusi határozatokból Ön is tudja, valamely közép- vagy dél-németországi helyszín jöhet számításba, pl. Drezda, Heidelberg, stb. Kérem, hogy a szavazás eredményét központi titkárunknak juttassa el, pontosan feltüntetve az Önök által választott helyszínt és az ellenjavaslatokat, valamint a választott helyszínre, ill. az egyéb javaslatokra eső szavazatok számát. E szavazás eredménye egyelőre iránymutatásul szolgál a központi választmány számára, amely majd a legtöbb voksot kapott javaslatokat bocsátja végső szavazásra. Kérem, hogy a helyszín kiválasztása során vegyék figyelembe, hogy olyan helyet ajánlatos választani, ahol valamely helyi csoporthoz vagy egyesülethez tartozó személy által a kongresszus zavartalan lebonyolítása biztosított.

Kérem, hogy a szavazásra a következő ülésen szíveskedjen sort keríteni.

Kiváló tisztelettel

Dr. C. G. Jung

elnök

22.

Internationale Psychoanalytische Vereinigung¹¹²

Dr. C. G. Jung

Präsident^A

Küsnach-Zürich

1914. ápr. 20.

Igen tisztelt Elnök Úr!¹¹³

A közelmúlt történései meggyőztek arról, hogy nézeteim olyan merev ellentétben állnak egyesületünk többségének felfogásával¹¹⁴, hogy a továbbiakban nem

^A Előrenyomtatott fejléc.

¹¹¹ A helyi egyesületek elnökeinek címzett körlevél.

¹¹² Ferenczi Archívum, Freud Museum, London, FER/02/002.

^A Előrenyomtatott fejléc.

¹¹³ Freudnak és az egyesületek elnökeinek elküldött levél.

tekinthetem magam az elnökségre alkalmas személynek. Ezért benyújtom lemondásomat a vezetőségnek, megköszönve az eddig élvezett bizalmat.

Maradok kiváló tisztelettel

híve

Dr. C. G. Jung

Fordította Faluvégi Nóra Katalin (14. és 16. levél), Friedrich Melinda (3-13, 15, 17-22. levél) és Vajda Júlia (1. és 2. levél)

¹¹⁴ Freud vezényletével a „titkos bizottság” összehangolt támadást indított Jung ellen a *Zeitschrift*ben (vö. F/Fer, I/2, 1914. ápr. 24., 302.; Freud/Abraham, 2002; Freud/Jones, 1993). „Csapatunk felvonulása Zürich ellen a II. évfolyam 1. számában igazán hatásos”, kommentálta az eseményeket Ferenczi (F/Fer I/2, 1914. márc. 6., 295.). (A londoni Psycho-Medical Society előtt 1913 augusztusában „Psycho-Analysis” címmel tartott előadásáról Abraham, a Fordham Egyetemen elhangzott előadássorozatról Jones, a müncheni kongresszuson a „Hozzájárulás a lélektani típusokhoz” című előadásáról Ferenczi írt elmarasztaló kritikát (*IZP*, 1914, 2: 86.). Mint Ferenczi Freudnak írta, „nem tudtam megállni, hogy megfelelő válasz nélkül hagyjam Jung felülmúlhatatlanul pimasz és beképzelt írását” (F/Fer I/2, 1914. febr. 9., 286.).

1914. július 10-én, azt követően, hogy Freud is elhelyezte a „bombát” a *Jahrbuch*ban, ahogy egymás között utaltak Freud „Zur Geschichte der psychoanalytischen Bewegung” [A pszichoanalitikai mozgalom történetéhez] című írására, a Zürichi Pszichoanalitikus Társaság 1:15 arányban a kilépés mellett szavazott (F/Fer, I/2., 1914. márc. 16., 297.). A bizottság tagjai ujjongtak, hogy ilyen olcsón megszabadultak a brutális zürichitől, és gratuláló telegramokat küldtek egymásnak. Jones, akit fölbőszített, hogy Jung meghívást kapott a British Psycho-Medical Society és a British Medical Association éves találkozására Aberdeenbe, felajánlotta, hogy Jungot előadásról előadásra követi, és „ott helyben megcáfolja”. Freud, aki közismerten idegenkedett a nyílt konfrontációtól, meglegedett volna azzal, ha mindez csak papíron történik meg, „szárazon és kíméletlenül” (F/Jones, 1993, 1914. jún. 2., 285-286.).